

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-105>

METHODS OF REHABILITATION AND SOCIALIZATION OF MILITARY PERSONNEL IN UKRAINE

МЕТОДИКИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

Morozov O. A.

*External Postgraduate Student,
Scientific Institute of Public Law
Kyiv, Ukraine*

Морозов О. А.

*здобувач
Науково-дослідний інститут
публічного права
м. Київ, Україна*

Тисячі бійців повертаються у мирне життя без адаптаційного періоду - після пережитих жахів, з поламаною психікою, нічними кошмарами і нездатністю продовжувати звичайне життя, і часто їх історії закінчуються цілковитим розчаруванням у всьому, що відбувається навколо. Як підсумок – безліч бійців з надломленої психікою можуть стати новим «втраченим поколінням». Тому реабілітація кожного військового має здійснюватись за індивідуальними сучасними методами реабілітації за участі висококваліфікованих фахівців з підбором програми реабілітації з урахуванням індивідуальних особливостей кожної окремої ситуації. Персоналізація програм дозволяє у максимально стислі терміни провести роботу щодо запобігання розладам особистості та деформаціям соціальних функцій.

Для реабілітації військових на сьогодні застосовуються: методи групової терапії; тренінги; індивідуальна робота із спеціалістами; додаткові заняття (арт терапія та ін.).

Комплексний підхід до реабілітації військовослужбовців дозволяє побудувати заново соціальні навички, усунути фіксацію на пережитих подіях та набутому з їхньої причини стані, налагодити нові соціальні контакти, відновити когнітивні та комунікативні функції.

Насамперед психологічна реабілітація потрібна для нормалізації їхнього психічного стану. Сьогодні в наявності є необхідні інструменти для боротьби з посттравматичним стресовим розладом та проведення ефективної реабілітації військовослужбовців, які можуть зв'язатися з нами для первинної консультації та отримання рекомендацій щодо подальших дій. Це необхідність, адже від здоров'я наших військових залежить їхнє майбутнє, їхнє щастя, здоров'я та сила нації.

Аналіз вітчизняних та світових практик реабілітації військових дає можливість виокремити найбільш сучасні та дієві форми (види) реабілітації та розкрити їх зміст.

Фізична реабілітація. Після лікування в госпіталі військовослужбовці стикаються з проблемою відновлення своєї функціональності. Фізична реабілітація військовослужбовців після поранень потребує тривалого часу, який може тривати від 1-2 до 5-6 місяців і більше. Таке реабілітаційне лікування спрямоване на відновлення організму після завершення гострого періоду та часто дозволяє уникнути первинної інвалідності чи перешкодити подальшому погіршенню стану. Адже наслідки поранень та тривала прикутість до ліжка з обмеженням рухливості призводять до атрофії та ослаблення м'язів, формуються контрактури, які не дають можливості повноцінно рухатись. Це дуже важливе завдання, без якого неможливе повноцінне повернення військовослужбовця до мирного життя. Більшість сучасних реабілітаційних центрів для військових створено на базі шпиталів та лікарень. Вони є у Львові, Луцьку, Києві, Черкасах, Миколаєві та інших містах України. Завдяки допомозі експертів та волонтерів з-за кордону, в сучасних центрах встановили новітніші системи реабілітації - ерготерапії (відновлення втрачених рухових навичок у побуті), кінезотерапії (метод лікування рухом та навантаженнями), зали ЛФК з тренажерами та інші. За постановленням уряду України кожен працюючий українець має право на проходження після стаціонарного лікування оплачуваного курсу реабілітації безкоштовно на базі реабілітаційних відділень санаторно-курортних закладів. [1, с.245].

Ігрова реабілітація. В Україні з'явилися кабінети інтерактивної реабілітації Irex за канадською методикою. Ця реабілітація відбувається в ігровій формі: футбол, волейбол, парашут. В ході реабілітації пацієнт бачить себе на екрані героєм спортивної гри, де за правильні рухи дають бали, а система імітує рухи, вона змушує людину згадати, як працює його рука, нога. Людина грає, гра відволікає її від больового синдрому і дає можливість розробити суглоби та сформувати новий руховий стереотип [2].

Психологічна реабілітація. Повномасштабної і правильної психологічної реабілітації воїнів в Україні сьогодні немає. Наразі державна психологічна допомога для ветеранів ЗСУ передбачена у двох варіантах: у військовому госпіталі у випадку поранення; через сімейного лікаря, який дасть скерування до психолога. Тому тисячі бійців повертаються у мирне життя без адаптаційного періоду - після пережитих жахів, з поламаною психікою, нічними кошмарами і нездатністю продовжувати звичайне життя, і часто їх історії

закінчуються цілковитим розчаруванням у всьому, що відбувається навколо. Як підсумок – безліч бійців з надломленої психікою, які можуть стати новим «втраченим поколінням». Саме тому зараз держава активно створює реєстр фахівців, які надаватимуть психологічну допомогу. Також психологічна реабілітація успішно налагоджується психологами на волонтерських засадах - з перших днів війни в мережі існує безліч пабліків, що надають допомогу онлайн, безкоштовно і анонімно [3, с.35]. Ці методи спрямовані на поліпшення емоційного стану та здатності адаптуватися до нових умов.

Дружня реабілітація. Військові після повернення до мирного життя, з одного боку, відчують непереборну потребу знову «зануритися» у минуле, у військову обстановку; з іншого - глибоке почуття провини перед загиблими товаришами за те, що вони самі залишилися живими; і з третьої, - необхідність «виговоритися», виплеснути свій біль, що не вщухає, і одночасно донести свою особисту правду про війну до інших. До того ж, люди, що повернулися з фронту, часто жаліються на неприйняття суспільством: поки вони воювали, люди в містах живуть звичайним життям і ходять до кафе, а до самих ветеранів зовсім не ставляться як до героїв. Більше того, часто колишніх військових уникають і вважають агресивними, до них є упереджене ставлення при прийомі на роботу, саме тому вони часто ізолюються та не бажають спілкуватись з людьми. Зараз в Україні опановують незвичайний вид реабілітації для бійців, які повернулися з зони бойових дій - дружню реабілітацію. Це різновид соціальної та психологічної реабілітації, утім допомогу тут надають не лікарі, а такі ж колишні військові, а самі центри створено не на базі лікарні. Таким чином спілкування в групах відбувається з позиції рівного та побратима, друга, а не з позиції лікаря і хворого [4, с. 69–75]. Такі центри існують як офлайн, так і можна знайти групу дружньої реабілітації онлайн - наприклад, в соцмережах.

Родинна реабілітація. Наслідки війни у всіх проявляються по – різному: хтось може пристраситися до алкоголю, інші намагаються максимально ізолюватися від суспільства, треті стають імпульсивними і запальними. Недарма у розвинених країнах військовим надають 12 місяців відпустки для реабілітації, адже багато місяців людина буде буквально вчитись жити наново. Тому, для того, щоб допомогти ветеранам війни повернути своє життя в потрібне русло і перестати здригатися ночами від страшних спогадів, потрібен не тільки контроль з боку держави, а й підвищена увага з боку близьких і рідних. Доведено, що в люблячих дружніх родинах реабілітація військового відбувається набагато швидше та ефективніше [5, с. 84–97].

Енімал реабілітація. Тим, кому після повернення потрібна психологічна допомога, тепер нерідко прописують каністерапію – лікування за допомогою спеціально навчених для цього собак. Терплячі хвостаті лікарі, після відповідного дресирування, здатні навіть витягти людину з депресії, кажуть лікарі. Варіанти лікування бувають різними: проживання собаки в будинку бійця, в тому числі і тимчасове, так звана «перетримка». За розповідями активістів, бійцям пропонують гуляти з собаками, грати.

Соціальна реабілітація. Мирне життя з головою занурює воїна до бюрократичних лабіринтів країни. Тепер ветерану треба думати, як оформити документи учасника бойових дій, як знайти роботу, щоб утримувати сім'ю. І найголовніше питання – як вливатися та жити у суспільстві тих, хто не воював [5, с. 97]. Уряд активно розробляє програми підтримки військовослужбовців, щоб допомогти їм повернутися до громадянського життя. Зараз вже відкрито безліч груп та центрів безкоштовної соціальної реабілітації. Працюючи у групі, колишні військові налагоджують соціальні навички, долають неконструктивну фіксацію у своєму стані, розвивають інші аспекти особистості, налагоджують контакти, відновлюють здорову комунікацію, звикають до спокійного розслабленого стану.

Освітня реабілітація. Випадаючи на місяці, а то і роки зі звичайного ритму життя, люди не можуть влаштуватися на роботу дуже довго. По-перше, вони втратили всі свої бізнес-контакти, за якими можна знайти роботу. Крім того, багато хто втрачає за цей час професійні навички. Також, після отримання травм деякі види роботи стають недоступними. Важливою складовою переходу військових на цивільну кар'єру є здобуття нових вмінь та навичок. Саме для цього Міністерство у справах ветеранів підписало меморандум з понад 30 вишами, де ветерани можуть здобувати цивільну спеціальність. Також існує багато курсів та освітніх програм онлайн, які зараз є безкоштовними для українців - як в Україні, так і у найвідоміших університетах світу.

Бізнес-реабілітація. Уряд України активно надає підтримку ветеранському підприємництву. Для українських захисників та захисниць передбачена програма з підтримки ветеранського бізнесу. Зокрема мова йде про менторські програми, які скеровані на те, щоб навчити військовослужбовців проектній діяльності та як правильно подаватися на ті чи інші грантові програми. Також держава надає гранти на бізнес, наприклад, Український ветеранський фонд запустив конкурсну програму #Варто, в рамках якої надаватиме фінансування бізнесу ветеранів та членів їхніх родин на конкурсній основі [6].

Медична практика провідних медичних установ України напрацювала програми реабілітації для військовослужбовців, спрямовані на відновлення фізичного, психологічного та соціального стану. Саме тому розробка методів медичної реабілітації здійснюється з урахуванням лікування поранених і хворих, а проведення реабілітаційних заходів є складовою частиною всього лікувально-відновлюваного процесу; на санаторному етапі здійснюється реабілітація осіб, які після купування хворого направляються в санаторній на будь-якому із проміжків стаціонарного лікування, і заключну, яка проводиться після завершення госпітального лікування; на амбулаторно-поліклінічному етапі проводиться диспансерне спостереження, виконуються заходи із підтримки працездатності, попередження вторинних і пізніх ускладнень, здійснюється поступове включення потерпілих у професійну діяльність.

Література:

1. Реабілітація постраждалих в умовах надзвичайних ситуацій та бойових дій. Посттравматичний стресовий розлад: монографія / за ред. К. Д. Бабова, І. Я. Пінчук, В. В. Стеблюка. Одеса: «ПОЛІГРАФ», 2015. 240 с.
2. Результати дослідження «Реінтеграція ветеранів» щодо досвіду ветеранів у користуванні пільгами. Програма реабілітації ветеранів (IREX). Аналітичний звіт від 14 липня 2021 року. Veterans' Benefits Utilization and Experiences – Ukrainian PDF URL: www.irex.org.
3. Кокун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В.В. Психологічна робота з військовослужбовцями - учасниками АТО на етапі відновлення: Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2017. 282 с.
4. Бриндіков Ю. Л. Організаційно-педагогічні умови дієвості реабілітаційної діяльності з військовослужбовцями Збройних Сил України, що приймали участь у бойових діях. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія : «Педагогіка і психологія». Дніпропетровськ : Приватний вищий навчальний заклад «Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля», 2018. С. 69–75.
5. Бриндіков Ю. Л. Потенціал сімейної психотерапії у процесі здійснення реабілітації сімей військовослужбовців учасників бойових дій. Професійна освіта: методологія, теорія та технології : зб. наук. праць / гол. ред. Доброскок І.І. Переяслав-Хмельницький: Я.М. Домбровська, 2018. Вип. 7/1. С. 84–97.
6. Сучасні види реабілітації для постраждалих від війни та ветеранів ЗСУ. URL: <https://mva.gov.ua/ua/veteranskij-fond/konkursiologoloshennya>.